

DATÙ FAK

Folk tale

MANILA LIBRARY

Tboli

P.-291

DATÙ FAK

Chief Frog

Written and illustrated

by

Faw T. Wanan

MANILA LIBRARY

SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS - PHILIPPINES, INC.

TRANSLATORS

1973

PUBLISHERS

Published
in cooperation with
Bureau of Public Schools
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

973-530

Printed in the Philippines
By F.E.B.C. Printing Division

FOREWORD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second-language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

FOREWORD

One of the noble aims of Education is to equip every citizen to participate meaningfully in his society and to share in shaping the destiny of his country. Providing literacy instruction in each man's vernacular is a basic step in realizing this goal. To promote this purpose the Summer Institute of Linguistics works in agreement with and under the auspices of the Department of Education in the Preparation of instructional and supplementary reading materials for the various Cultural Minorities of our country.

The Bureau of Public Schools takes pleasure, therefore, in presenting this volume of literacy material which is part of its list of approved supplementary reading materials prepared for use by the Public School in the areas using the vernacular of these materials.

LICERIA BRILLANTES SORIANO
Director of Public Schools

PREFACE

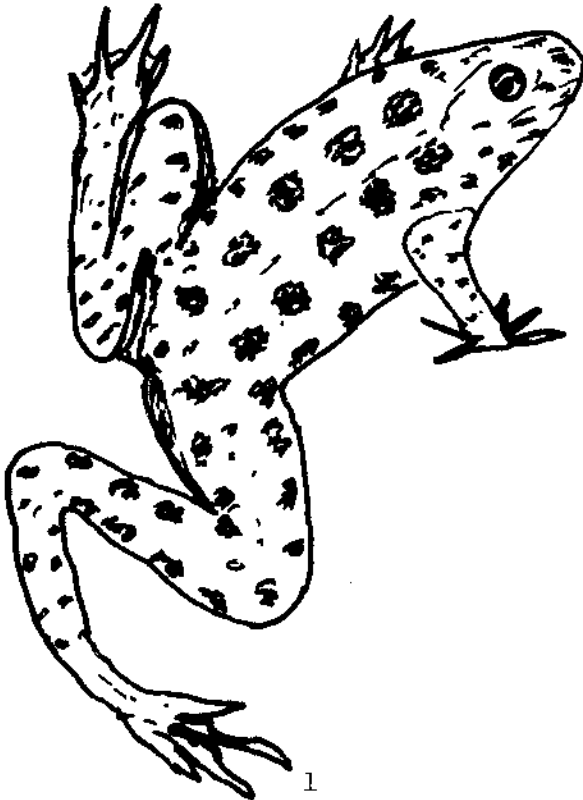
This folk tale was written by Faw Wanan during her participation in a literature workshop at the Nasuli, Bukidnon headquarters of the Summer Institute of Linguistics.

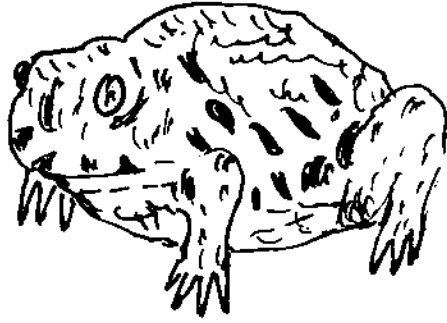
It is hoped that this booklet will help speakers of Tboli achieve skills of literacy and communication in their own dialect which will help them easily achieve the same skills in a second dialect.

In order to read Tboli pronounce the letter e as in the English word 'the', the letter ó as the Spanish 'o', the letter o as the vowel sound in the English word 'cough', and the letter é as in the English word 'let'. All other letters are pronounced as their National Language equivalents.

Datù Fak

Ni se bud gel tutul yó kem tau gnahen ekni,
yem tutul Datù fak. Sotu kdaw senbung Datù fak yó
kem fulisen. Ne monen mò kul, Ni wen tulónu kuy
mò hol nimón ye. Ni kemdaw ni new ne tungô he,
hol bê ye abay hebnes ye. Ke sok wen hebnes bélé
ye, ngem kà gotu tnimbagu kuy.

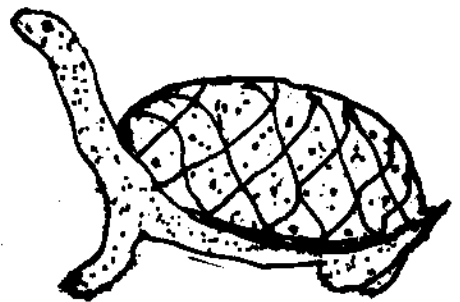
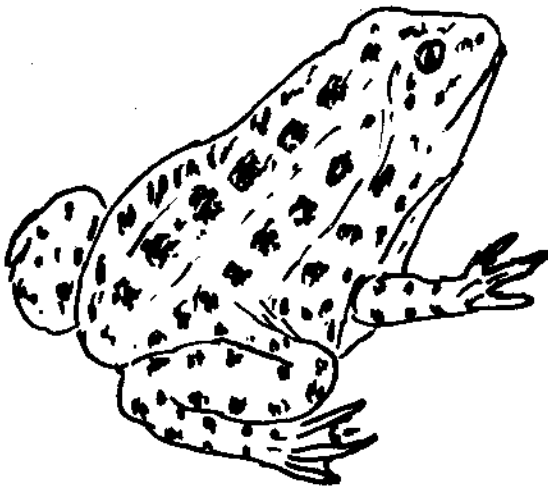
Yó kem fulisen yó, le Ksidung ne Tétéknaw ne Gósón, ne gotu knotuk le yem mon Datù fak mò kul. Hek deng tey kenga Datù fak ne, nee tmengeb yem tey kmifu ne nbuten bè yó ne legdeg uni ti kulón. Nbut le bè yó se hebnes mudél yó kem fulis Datù fak. Là ne tódò lebebeg uni ti kulón. Ya tey kehebnes le lel le tendo kmuli ni dum hnu tendo hkonul bè lel él.

Hek nee gebtik blékê Datù fak, monen, Moen de ke alì ye hebnes? Igou deng mon du mò kuy eginu bê ye abay mudél. Mom henlel ye alì hebnes. Mon kem fulisen se, Abay kmuli me, Datù, abay sem tum hnu tendo hkonul bè lel él, tendo nbóen mógów gunuen. Ne mon Datù fak se, Tu, ne ye e ktes hnu. Moen ke là nadaten do?

Tahu se ne le e kenfô hnu. Ktes le mool sbong, mom gtindal kem ti le Gósón ne le Ksidung ne Tétéknaw kentes ke hnu. Song gafit le hnu deng mayuk lanen ne. Uni le kól ditu uni le mon du, E hnu, mungi

kum kun, hangay Datù uu. Mon hnu se, Moen de ke hangayen ou Datù yó? Kemem wen se bang tō lununen hangay do du. Là, mon Ksidung, holi mung kum kun. Ke sok là mungì kum bud dumu nudél Datù kà sem mi du.

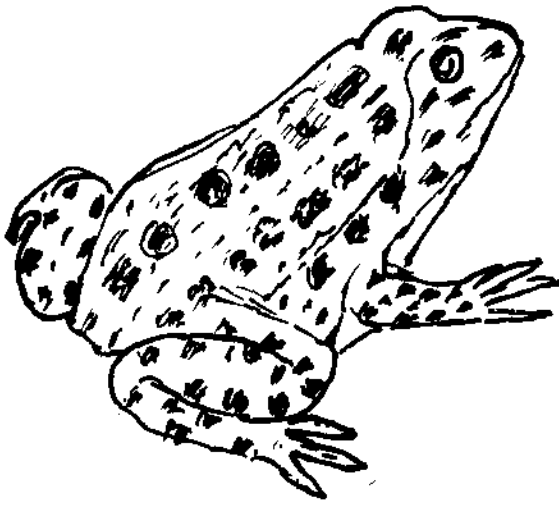
Tahu se mung kul hnu. Ne tikóng kól ditu unihen mon du, Tedum gunum hangay do yó Datù. Ne tulón Datù fak yem ktungóen. Monen, Tehe monu mò yó kem fulisu, hol bê ye abay mudél ni kemdaw ni, yakà new ne tungô. Ne tikónge deng lemnga ne, tey udél le lei le knuli. Abay knuli le uu kun, tendo nbóem mógów gunuem. Moen de ke yó se nmoem ke tendo nbóem mógów gunuem?

Mon hnu se, Abay tendo nbóu mógów gunuu, abay se knikou yem kefti kóem tendo gel mit ofi. Ya tey kebut Datù fak. Bud monen mò yó kem fulisen, Tu, ne ye e kenfô do kefti. Moen le tendo gel mit ofi?

Tahu se lemwót le. Mom gtindal kem ti le Gósón ne le Tétéknaw ne Ksidung ne le e nangay kefti. Tikóng le kól ditu uni le mon du mò ke kefti, E kefti, mungi kum kun. Hangay Datù uu. Ê, mon kefti, moen de ke hangayen ou Datù yó, kemem wen se salau du? Là, mon Tétéknaw, holi mung kum kun. Là tngón me du ke tedu gunun hangay kóm. Ngem ke là mungi kum bud dumu lenbuten tum Datù tu kà sem mí du.

Tahu se mung kul kefti. Ne tikóng kól ditu mon kefti mò ke Datù fak, Moen de ke hangayem ou du? Ne mon Datù fak se, Tehehe lemwót tungô, deng monu mò yó kem fulisu bê ye abay hebnes ye, yakà tungóe kemdaw ni. Ne tikónge lemnga ne, tey kehebnes le lel le alí kmuli. Ne tikóng snólóku

lu, aní monem knuli le hnu tendo nbóen mógów gunuen. Botonge gebtik blékê. Ne tey kebutu, ne deng hangayu se hnu. Snólóku béléen moen ke tendo nbóen mógów gunuen. Ne yó balaen dou, monen, abay se knikoen uu kun, tendohi gel mit ofi. Ne yó se kun balà du kefti, monen, Abay tendohe gel mit ofi wen yó kem blawang alí knikou, gel le tódô mékét.

Bud tey kebut Datù fak snéen ne bud monen, Tu, ne ye e bud kenfô do kem blawang. Moen ke tendo le gel mékét? Tahu se mom bud gtindal kem ti le mifal yem tey sbong nelem, ne le e hnebel yó kem blawang. Ne tikóng le kól ditu bud mon le mō

yó kem blawang, Mung ye kum kun. Hangay Datù
yu. Ê, mon kem blawang kun, Moen de ke hangayen
mi Datù yó? Ilóem wen le amaden kum, kum kehtinof
dini. Là, mon Tétéknaw, hol ye mung kum déke
lenbut Datù mi.

Tahu se mung le kul yó kem blawang. Botong
kbongen lideng sedlu huli kul. Hek ne le e kól
ditu, mon kem blawang, Moen de Datù, ke hangayem
se mi du? Ne tulón Datù fak yem ktungóen, ne hol
tô nbuten se tmulón yem alì kkuli yó kem fulisen,
ne tmengen mékét se ni dum ngà blawang udi, kutun
gunun mékét te bótóng ilung Datù fak.

Omin Datù fak mon du mò kem fulisen, Hetlasik
ye dé. Bnogul ye do nim blawang mékét te bótóng
ilungu nií. Tahu se tô nulut Gósón yem hutul
koyu boluyen byolung, yem koyu alì mtétél. Mon
Datù fak se, Bê, béem abay bogul du yó, kô là
matayen. Yó dii bakbak aní matay. Tahu se bogul
Gósón du bakbak. Mom semya yem ngà blawang udi yó
koni. Ne mom tódô mból hólól lem blóng le Datù
fak ne matay, là dengen gfu he yem tehe tô kukumen.
Sónen ne yem kun tutul Datù fak.

Datu Palaka

Isang Kuwento Tungkol kay Datu Palaka.

Isang araw, tinipon ni Datu Palaka ang mga pulis niya at sinabi sa kanila, "May sasabihin ako sa inyong lahat na kailangang tuparin ninyo. Sa araw na ito ay matutulog ako. Huwag kayong mag-iingay. Kung may mag-iingay sa inyo, tandaan ninyo, pupuk-pukin ko kayo." Ang mga pulis niya ay si Palakang Kokak at si Palakang Kuliglig at si Palakang Kulugo. Naniwala silang lahat sa sinabi ni Datu Palaka sa kanila.

Hindi nagtagal at nakatulog si Datu Palaka. Takipsilim na at umulan nang malakas. Nagsimulang mag-iingay ang mga pulis ni Datu Palaka. Masyadong malakas ang ulan, at kasabay ng ginawa nilang pag-iingay ang pagtatawa nila sa pagong na inaanod ng agos ng ilog.

Biglang nagising si Datu Palaka. Sinabi niya sa mga pulis niya, "Bakit ba kayo maingay? Di ba sinasabi ko sa inyong lahat kanina na huwag kayong masalita? Ngayon, kayo ay maingay!" Sabi ng mga pulis niya, "Hindi kami tatawa kung hindi namin nakita ang pagong na naaanod sa agos ng tubig at dala ang kanyang bahay." Sabi naman ni Datu Palaka, "Habulin ninyo ang pagong. Bakit hindi siya nagbigay galang sa akin?" Hinabol nila ang pagong. Sinundan nila ang pagong. Ang mga pulis naman ay nahihirapan sa paglakad, dahil mahaba ang kanilang binti. Malayo na ang naabot nila bago nila mahuli ang pagong. Sabi nila sa pagong, "Pagong sumama ka raw sa amin, sabi ng Datu."

Ang sagot naman ng pagong, "Bakit ako pupunta sa Datu? Wala naman akong kasalanan." "Hindi!" sabi ni Palakang Kokak, "Sumama ka sa amin sapagkat

kami ay pagagalitan ni Datu Palaka kung wala ka. At sumama ang pagong sa kanila. Pagdating ng pagong sa harap ng Datu ay sinabi, "Bakit pinaparito mo ako?" Sabi ng Datu, "Natutulog ako kanina at sinabi ko sa mga pulis ko na huwag silang maingay sa araw na ito sapagkat matutulog ako. Mahimbing akong nakatulog ngunit iyong mga pulis ko ay masyadong maingay at nagtatawanan pa. Pinagtatawanan ka nila sapagkat dala-dala mo ang iyong bahay kahit saan. Bakit ba ganoong dala-dala mo ang iyong bahay?"

Ang sagot naman ng pagong, "Hindi ko dadalhin ang aking bahay kung hindi lamang ako natatakot sa alitaptap. Palagi siyang may dalang apoy. Kaya dala ko naman ang aking bahay." Nagalit si Datu Palaka. Sinabi niya sa mga pulis, "Hulihin ninyo si Alitaptap. Bakit palagi siyang nagdadala ng apoy?" Umalis agad ang mga pulis upang hulihin si Alitaptap. Napakahirap ng kanilang daan at mahaba naman ang kanilang mga binti. Nang maabutan nila si Alitaptap sinabi nila, "Alitaptap, sumama ka sa amin kay Datu. Utos iyan ng Datu." "At bakit?", sabi ni Alitaptap, "bakit pupunta ako sa Datu? Wala naman akong kasalanan sa kaniya." "Hindi!" sabi ni Palakang Kulugo, "sumama ka sa amin, hindi namin alam kung bakit ipinahuhuli ka. Kung hindi ka sasama sa amin, kami ang pagagalitan ng Datu." Sumama si Alitaptap sa kanila. Pagdating ni Alitaptap sa harap ng Datu, sinabi niya kaagad, "Bakit pinapapunta mo ako dito?" Ang sabi ni Datu Palaka ay "Noong natutulog ako, iniutos ko sa aking mga pulis na huwag silang mag-iingay sa araw na iyon sapagkat ako'y matutulog. Mahimbing na akong nakatulog nang walang anu-anu ang mga pulis ko'y biglang nagtawanan nang malakas. Ako'y biglang nagising at tinanong ko sila kung bakit sila maingay at tumatawa. Pinagtawanan raw nila ang pagong na palaging dala ang kaniyang bahay. Nagalit ako at pinapunta ko dito ang pagong. Tinanong ko ang

pagong kung bakit palagi niyang dala ang kanyang bahay. Ang sagot niya ay natatakot daw siya sa iyo pagkat palagi kang may dalang apoy." Sumagot si Alitaptap, "Hindi ako magdadala ng apoy kung hindi ako natatakot sa lamok. Palagi silang nangangagat.

Nagagalit si Datu Palaka at inutusan ang mga pulis, "Hulihin ninyo iyang mga lamok. Bakit palagi silang nangangagat?" Umalis agad ang mga pulis. Mahirap rin ang kanilang daan. Hinanap nila ang mga lamok. Pagkakita nila sa mga lamok sinabi nila, "Mga lamok, sumama daw kayo sa amin, utos ng Datu." "Bakit ba?" sabi ng mga lamok. Wala naman kaming kasalanan. Ayaw namin pumunta doon." "Hindi!" sabi ni Palakang Kulugo, "Sumama kayo sa amin. Baka magalit si Datu." Sumama ang mga lamok. Marami sila, Kasindami sila ng isang bilao, habang lumilipad sila, susunod-sunod sila sa mga pulis. Hindi nagtagal at dumating doon ang mga lamok. Sinabi nila kay Datu Palaka, "Bakit pinapapunta mo kami dito?" Sinabi na naman ni Datu Palaka ang tungkol sa pagtulog niya.

Nagsisimula pa lamang siyang magsalita ukol sa pagtatawa ng kanyang mga pulis nang walang ano-ano ay kinagat ng isang maliit na lamok ang ilong ni Datu Palaka. Sinabi niya sa mga pulis, "Dali, paluin ninyo itong maliit na lamok na kumakagat sa ilong ko." Kinuha ni Palakang Kuliglig ang maikli at matigas na kahoy, pero sabi ng Datu sa kanya, "Huwag! Huwag iyan, baka hindi mamatay! Itong martilyo ang gamitin mo para mamatay." Kinuha ni Palakang Kuliglig ang martilyo at pinalo niya ang maliit na lamok. Pero bago natamaan ang lamok, lumipad ito. Ang natamaan ay si Datu Palaka at namatay.

Hindi man lamang niya natapos ang paghuhukom sa kanila.